

Introïtustekst:

Verhaal intocht voor de kinderen

Lezing: Numeri 22: 1-35 (Bijbel in gewone taal, 2014)

De Israëlieten zetten hun tenten neer in het gebied van de Moabieten, ten oosten van de Jordaan, bij Jericho. In die tijd was er in Moab een koning die Balak heette. Hij had gehoord dat de Israëlieten de Amoriëten verslagen hadden en dat het volk Israël ontzettend groot was. Daarom werd hij bang en stuurde een aantal van zijn leiders naar de waarzegger Bileam om hem te zeggen: 'Ik, Balak, koning van Moab, heb jouw hulp nodig. Want er is een heel groot volk uit Egypte gekomen, dat veel sterker is dan mijn volk! Daarom vraag ik je om dat volk te komen vervloeken. Ik weet wat je allemaal kunt. Als jij een volk zegent, dan is het gezegend. En als jij een volk vervloekt, dan is het ook vervloekt. Als de Israëlieten door jou vervloekt zijn, kan ik ze misschien verslaan en weggagen.' De leiders gingen op weg, en ze namen een beloning voor Bileam mee. Toen ze bij Bileam aangekomen waren, vertelden ze hem wat Balak gezegd had. Bileam zei tegen hen: 'Blijf vannacht hier. Morgen zal ik jullie vertellen wat de Heer vannacht tegen mij zegt.' 's Nachts kwam God bij Bileam en zei: 'Ga niet met die mannen mee naar Moab. Je mag dat volk niet vervloeken, want ik heb het gezegend!' Daarom zei Bileam 's morgens tegen de mannen: 'Ga maar zonder mij terug naar jullie land. Want God wil niet dat ik met jullie meega.' De mannen gingen terug en zeiden tegen Balak: 'Bileam wilde niet met ons meekomen, het mag niet van God.' Balak stuurde andere leiders naar Bileam, ze waren nog belangrijker dan de vorige, en het waren er ook meer. Ze kwamen bij Bileam en vroegen: 'Kom alsjeblieft met ons mee, laat je door niets tegenhouden, je zult een grote beloning krijgen. Kom alsjeblieft en vervloek Israël.' Bileam antwoordde: 'Blijf hier vannacht, morgen zal ik beslissen of ik mee ga.' De volgende ochtend maakte Bileam zijn ezelin klaar voor de reis. Hij ging met de leiders van Moab mee. Toen Bileam onderweg was, werd God woedend. Er kwam een engel die op de weg ging staan om Bileam tegen te houden. De ezelin zag de engel, met een zwaard in zijn hand. Ze ging van de weg af en liep het veld in. Bileam sloeg haar met een stok, om haar weer op de weg te krijgen. Daarna ging de weg door de wijngaarden, langs stenen muren. De engel ging weer midden op de weg staan. De ezelin zag het en ging opzij. Ze drukte zich tegen de muur aan, waardoor de voet van Bileam klem kwam te zitten. Opnieuw sloeg Bileam de ezelin met zijn stok. Daarna werd de weg heel smal, de engel ging weer op de weg staan, niemand kon er langs. De ezelin ging op de grond liggen. Bileam werd woedend en hij sloeg haar opnieuw met zijn stok. Toen zei de ezelin tegen Bileam: 'U hebt me al drie keer geslagen. Wat heb ik verkeerd gedaan?' Bileam antwoordde: 'Je hebt me erg kwaad gemaakt!' De ezelin zei: 'U kent me al zo lang, u hebt altijd op mij gereden! Heb ik me ooit eerder zo slecht gedragen?' 'Nee, nooit,' zei Bileam. Toen pas zag ook Bileam de engel op de weg staan. Meteen knielde hij en boog diep voor de engel met het zwaard. De engel zei: 'Waarom heb je je ezelin al drie keer geslagen? Ik ben gekomen om je tegen te houden. Dat je niet verder kunt, komt niet door je ezelin, maar door mij. De ezelin zag mij wel, en is drie keer voor mij opzij gegaan.' Bileam zei tegen de engel: 'Het was mijn fout. Ik wist niet dat u op de weg stond. Ik zal teruggaan als u dat wilt.' Maar de engel zei: 'Nee, ga met die mannen mee. Maar je mag alleen de woorden spreken die ik tegen je zeg.' Toen ging Bileam met de mannen mee naar Balak en zei tegen hem: 'Ik weet niet of ik iets voor u kan doen. Want ik kan alleen de woorden doorgeven die ik van God te horen krijg.'

Overweging

Een ezel. Men zegt dat als er in de bijbel een ezel in het verhaal komt, dat dan de redding nabij is. Verrassend, een ezel is een lastdier, dat koppig kan zijn of dwars kan liggen – maar toch is de redding nabij. Misschien daarom wordt hij een lastdier van vrede genoemd. Dat element zit vandaag in beide verhalen, de ezels brengen iets goeds. Eerst de ezelin van Bileam, die door haar koppigheid Bileam de juiste weg wijst.

Het is een apart verhaal: midden in de woestijnverhalen waarin het volk Israël zijn weg moet vinden onder leiding van de grote profeet Mozes, ineens een verhaal over een onbekende waarzegger, Bileam. Wie is hij? Zijn naam betekent beli – am, zonder volk. Iemand die in zijn eentje opereert, niet gebonden is, een onafhankelijk waarzegger. Hij is een Moabiet, in de verte nog familie van Israël, nakomeling van Lot, de neef van Abraham. Balak, de koning van Moab, wil deze onafhankelijke Bileam voor zijn karretje spannen om Israël, hun broedervolk, te vervloeken. Want die hebben aan de overkant van de Jordaan hun tenten opgeslagen, dat maakt de koning zenuwachtig, wat moet dat? Wat willen ze? Het doet denken aan de Russische konvooien bij Oekraïne, we zagen satellietbeelden, bedreigend. Wat gaan ze doen? Inmiddels weten we dat, zij gebruiken hun wapens. Maar Israël op de oever van de Jordaan toont geen wapens, en toch is Balak bang. Zoals ik me voor kan stellen dat een minister ook minder lekker slaapt als er een groepje mensen voor zijn of haar huis staat te staan en te kijken. Wat moet dat? Koning Balak besluit Israël niet met wapens, maar met woorden te treffen, een vervloeking, hij gelooft dat zoiets werkt. Dat is ook zo, woorden hebben kracht, kunnen mensen raken, zoals alles wat er op sociale media rond gaat kan raken, bedreigend kan zijn. Ook daar kunnen politici van mee praten.

Balak stuurt dienaren naar Bileam, maar die twijfelt, om nou zomaar een volk te vervloeken op commando van de koning, daar wil hij eerst eens een nachtje over slapen. 's Nachts hoort hij een stem: doe het niet, Israël heeft niks kwaads in de zin. Bileam luistert, en zegt dan: ik doe het niet, het mag niet van God.

Je zou willen dat meer machthebbers zouden twijfelen, zouden luisteren naar tegenstemmen, een afweging zouden maken: heiligt het doel de middelen? Oeigoeren opsluiten in kampen, Rohinja's het land uitjagen, een genocide op Jezidi's: onrecht waar geen enkele rechtvaardiging voor is. Koning Balak probeert Bileam om te kopen, met een zwaardere delegatie en dure geschenken, want ja, je weet maar nooit, als we zelf ergens beter of rijker van kunnen worden, kan dat het geweten sussen. Maar Bileam blijft aarzelen, wil er nog eens een nachtje over slapen, maar gaat dan toch mee, spannend, wat gaat hij doen? Gelukkig neemt hij zijn trouwe ezelin mee, die in het verhaal een soort klokkenluider is, iemand die scherp ziet wat er mis is en daarom aan de bel trekt: denk na wat je doet. Maar net als veel menselijke klokkenluiders krijgt deze ezelin de klappen: als ze tegenstribbelt en dwars ligt, wordt ze geslagen. Als ze vraagt: "Wat heb ik jou gedaan, dat je me drie keer geslagen hebt?" komt Bileam tot zichzelf – beter laat dan nooit realiseert hij zich dat hij verkeerd bezig is.

Hoe lang moet het duren voor machtige heersers van onze tijd tot bezinning komen en zich omkeren. Zelfs als de hele wereld sancties instelt, blijven dictators op hun troon zitten en zoeken wegen om hun zin te krijgen. Was er in Rusland maar een ezelin, iemand die vertrouwd is, die durft te zeggen: stop hier mee. Bileam luistert en zal uiteindelijk het volk Israël niet vervloeken, maar zegenen. De dreiging van de vijand wordt afgewend, met dank aan zijn ezelin.

Eeuwen later komt er een andere man op een ezel over de Olijfberg Jeruzalem binnen rijden, vlak voor het joodse paasfeest. In een roerige tijd, vol spanningen tussen joden en hun bezetters Romeinen, maar juist daarom geeft zijn komst mensen hoop: een man op een ezel, het lastdier

van vrede, de redding is nabij, de Messias is in aantocht. De vreugde spat er van af: het volk zal bevrijd worden van de Romeinse overheersing. Dan zal het allemaal goed komen.

Maar wij weten wat er na deze intocht gebeurt. Jezus zal veel te dragen hebben, van machthebbers die hun macht niet kwijt willen. Een verhaal van diepe duisternis, Jezus wist dat ook – maar hij liep er niet voor weg, hij zag het als zijn taak om die weg te gaan. Het vergt moed om dat te doen, zoals het moed vergt om in Rusland de straat op te gaan om tegen oorlog te protesteren, met alle risico's van dien. Of om als oppositieleider je tegenstem te laten horen, zelfs vanuit de gevangenis. Of de moed van burgers om in Oekraïne terug te vechten.

Al die mensen, inwoners van Oekraïne, maar ook van Jemen, Hong Kong of Eritrea, laten we hen niet vergeten, snakken iemand die een einde kan maken aan dat gruwelijke geweld. Het is steeds het oude verhaal en hetzelfde liedje. Zo bepaalt Palmpasen ons ook bij onze eigen onmacht.

Huub Oosterhuis zegt het heel scherp in zijn lied tegen de derde wereldoorlog: we zien de aarde verscheurd, we zien dat oorlog is geboden en vrede niet mag zijn. Nog scherper: we zien dat mensen mensen doden, en dat wij die mensen zijn.

Onze onmacht...

Het lied eindigt met een dringende oproep, we zingen het straks, voluit hoop ik:

*Dat wij toch niet vergeten waartoe wij zijn gemaakt,
dat diep in ons geweten opnieuw het licht ontwaakt.
Dat in ons wordt herschapen de geest die overleeft.
Dat onze lieve aarde nog kans op redding heeft.*

Die hoop zit in het verhaal van Palmpasen: Jezus op een ezeltje, de redding is nabij. De mensen zijn vrolijk, en die vrolijke sfeer mag er ook zijn in de kerk, als kinderen met hun versierde palmpaasstokken straks binnen komen.

We hopen en bidden dat het licht mag ontwaken na een diepe duisternis, voor al die mensen die gebukt gaan onder dictaturen in onze tijd, dat het eens ook voor hen werkelijk Pasen mag worden – dat die hoop, dat visioen ons gaande mag houden.

Amen

Slottekst: Mattheus 5: 5

Gelukkig de zachtmoedigen, want zij zullen het land bezitten.

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl